

МУЛТИПНИТЕ ОШТЕТУВАЊА КАЈ ЛИЦАТА СО УМЕРЕНА И ТЕШКА МЕНТАЛНА РЕТАРДАЦИЈА И НИВНОТО ВЛИЈАНИЕ НА НИВОТО НА ПСИХОМОТОРНАТА ОРГАНИЗИРАНОСТ

Тања МИШОВСКА-СТОЈКОВСКА

ЈУ Специјален завод Демир Капија

MULTIPLE DISORDERS IN PEOPLE WITH MILD AND HARD MENTAL RETARDATION AND THEIR INFLUENCE ON PSYCHOMOTOR ORGANIZATION

Tanja MISHOVSKA-STOJKOVSKA

PI Special Institute Demir Kapija

Тања Мишовска Стојковска го одбрани својот магистерски труд на ден 05.06.2007 година на Институтот за дефектологија при Филозофскиот факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, пред комисијата во состав, ментор - проф. д-р Ристо Петров, проф. д-р Драгослав Копачев и проф. д-р Горан Ајдински.

Tanja Mishovska Stojkovska defended her master thesis on 5 June 2007 godina at Institute of Special Education and Rehabilitation at Faculty of Philosophy “Ss Cyril and Methodius” University-Skopje, before the commission consisted of mentor-Prof. Dr. Risto Petrov, Prof Dr. Dragoslav Kopachev and Prof. Dr. Goran Ajdinski.

Резиме

Проблемот на мултипните оштетувања е стар колку и постоењето на човекот. Но, свеста за проблемите со кои се соочуваат лицата со мултипни оштетувања како и изнаоѓањето на методи, средства и начини за воспитание, образование и рехабилитација на лицата со мултипни оштетувања е релативно млад и се појавува некаде кон средината на XX век.

Мултипните оштетувања како проблем на дефектологијата на балканските простори се наметнува во периодот на педесеттите години на XX век во зборовите на Bogić A. која вели: „Различните комбинации на дефекти не претставуваат збир на два или три дефекта, туку се работи за квалитативно нова појава, која бара посебно разработување, а во практиката и посебни методи на работа.“

Мултипните оштетувања се комбинација од неколку оштетени функции, кои се појавуваат во едно исто време кај едно исто лице.

Abstract

The issue of the multiple disabilities is as old as the existence of the man. But the awareness of the problem about existence of the people with multiple disabilities and also finding the methods, means and ways of tuition, education and rehabilitation is relatively new and appears in the middle of the XX century.

Multiple disabilities as a problem of defect logy in the Balkan emerges in the 50's of the XX century with the words of Boric, A. who says: “Different combinations do not represent a sum of two or three disabilities, but it is qualitatively new appearance which needs special treatment and in practice special methods of works”.

Multiple disabilities are combination of several disabled functions which appear at the same time of a person.

Адреса за сепаратите:

Тања МИШОВСКА СТОЈКОВСКА

Наум Наумовски 4

1442 Демир Капија, Република Македонија

e-mail: tsmisovska@yahoo.com

Address requests for reprint to:

Tanja MISHOVSKA STOJKOVSKA

Naum Naumovski 4

1442 Demir Kapija, Republic of Macedonia

e-mail: tsmisovska@yahoo.com

Сепак, мултипните оштетувања не се механички збир на оштетувања и растројства. Оштетувањата и растројствата меѓу себе взаемно дејствуваат и го определуваат мултипниот ефект.

Според една од најприфатените дефиниции „мултипно оштетување“ може да го наречеме она оштетување кое со својата комбинација доведува до радикални девијации во социјалното поле на повеќекратно оштетената личност, па како таква, личноста бара квалитативно прилагоден третман во однос на самото примарно оштетување.

Авторите кои го истражуваат проблемот на мултипните оштетувања се сложуваат дека: мултипните оштетувања се сложена кумулација на белези од растројствата што ги сочинуваат; најчесто застапена комбинација се визуелно-аудитивните оштетувања; мултипните оштетувања имаат широк спектар на влијание врз општиот психички развој, социјален статус и можноста за обучување на единката.

Воспитанието, образованието и рехабилитацијата на лицата со мултипни оштетувања е доста сериозна, комплексна и одговорна задача. Досега малку е посветено внимание на овој вид оштетување, па овој проблем е третиран само од еден аспект што претставува изнудено решение и дополнителен напор.

Не постојат доволно епидемиолошки податоци, барем не на нашите простори во однос на прашањето: Како, во кој обем и во кои сегменти мултипните оштетувања се одразуваат на нивото на психомоторниот развој кај лицата со доминантна умерена и тешка ментална ретардација?

Токму од таа причина се определивме да го утврдиме обемот и нивото на психомоторниот развој, односно развојот на одделните квалитети на личноста во однос на степенот на ментална ретардација (умерена и тешка) и во однос на дијагностицираните мултипни оштетувања со цел да се создадат услови за организирање и спроведување на соодветен мултидисциплинарен рехабилитационен третман, работно ангажирање, организирање на слободното време и воопшто на целокупниот општествен живот.

Nevertheless multiple disabilities are not just a mechanical sum of disabilities and distortions. Disabilities and distortions interact among each other and determine the multiple effect.

According to one of the most widely accepted definitions of “multiple disabilities” we can consider that disability which causes radical deviation with its combination in the social field of multiple disabled person and as such, person requires qualitatively adapted treatment to the relation of the primary disability itself.

The authors who research the issue of multiple disabilities agree that: multiple disabilities are complex copulation of signs of distortion which they created, and the most common combinations are visual auditive disabilities; multiple disabilities have wide range of influence on general psychological development, social status and ability to train the person.

Tuition, education and rehabilitation of the people with multiple disabilities is very serious, complex and responsible task. So far very little attention is paid to these kinds of disabilities and this problem is treated only from one aspect which represent extort solution and additional effort.

Treatment enough epidemiological data at least not in our region concerning the question: How, in what range and in which segments multiple disabilities reflect to the level of the psihomobility development at people with dominant moderate and severe mental retardation.

For that reason we decided to determine the range and the level of psihomobility development actually development of the particular qualities of the person in relation to the level of mental retardation (moderate and severe) and also in relation to diagnosed multiple disabilities in order to create conditions for organizing and application of appropriate multidiscipline rehabilitation treatment, working engagement organizing leisure activities and whole social life in general.

Третманот што ќе се спроведе во процесот на рехабилитацијата на лицата со мултипни оштетувања, зависи од класификација според доминантноста на оштетувањето, односно дали се работи за лица со доминантна менталната ретардација, аудитивно, визуелно, соматско оштетување или станува збор за неодредена доминантност.

Сепак заедничко за сите програми на работа е воведувањето на стимулативен мултидисциплинарен индивидуален третман во кој според примарното оштетување ќе се користи моторна, вербална стимулација, фоно-стимулација, фотостимулација и стимулација на гностичките функции, вклучувајќи ја и релаксацијата како посебен вид на третман што се спроведува пред секој вид на стимулација.

The treatment which will be applied in the process of rehabilitation of the people with multiple disabilities depends on the classification according to the dominance of the disability actually whether it's about the people with dominant mental retardation auditiv, visual, and somatic disability or it's about unspecified dominance.

However, common to all the programs of work is the introduction of stimulative multidiscipline individual treatment in which according to the primary disability appropriate motoric, verbal-stimulation, fono-stimulation, photo-stimulation and stimulation of the Gnostic functions will be used, including relaxation as a special kind of treatment which is performed before any kind of stimulation.